



ANI VY NEMUSÍTE STÁT MIMO!

Štve vás, že nemáte možnost jakkoli ovlivnit dění na vaší škole? Pokud je to tam podle vašeho mínění opravdu bludné, neváhejte a hledejte školu podle svých představ. To je první věc. Ale pokud vás tíží nějaké dílčí problémy, mluvejte s učiteli svých dětí, komunikujte s ředitelem. A dokonce můžete jít ještě dál a nechat se zvolit do tzv. Školské rady, v níž se setkávají zástupci školy, zřizovatelů a rodičů a vyjadřují se mimo jiné k podobě Školního vzdělávacího programu. Volby probíhají co tři roky.

Osnovy:

VÍTE, PODLE ČEHO SE UČÍ VAŠE DĚTI?

KDYŽ JSME VŠICHNI BĚHEM ON-LINE VÝUKY V COVIDU ŽASLI, KOLIK SE TOHO MUSEJÍ DĚTI VE ŠKOLÁCH NAUČIT, VYVSTALA VÍC NEŽ KDY JINDY OTÁZKA, PODLE ČEHO SE TO VLASTNĚ UČÍ, KDO URČUJE OBJEM UČIVA, ZPŮSOB JEHO VÝUKY. ZAČALO BÝT ZAJÍMAVÉ, JAK VZNIKAJÍ TY TAKZVANÉ OSNOVY. NETUŠÍTE? MY JSME TO V RÁMCI PROJEKTU K TABULI PŮJDE... ČESKÉ ŠKOLSTVÍ! ZJIŠŤOVALI.



PŘIPRAVILA: JANA POTUŽNÍKOVÁ

Hned na začátek jedno malé „vystřízlivění“. Osnovy, o kterých jsme ještě dneska zvyklí mluvit, už od roku 2005 právně neexistují. Na základě Školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, byl právě v roce 2005 do vzdělávání začleněn dvouúrovňový systém kurikulárních dokumentů, tzv. vzdělávacích programů. Pokud vás mate slovo kurikulární, pak podle slovníku cizích slov znamená, že se jedná o dokument, který definuje smysluplné uspořádání na sebe navazujících výchovných a vzdělávacích prvků, které by měly zdokonalit rozvoj člověka, tedy našich dětí. Tehdy, v roce 2005, podle novely školského zákona zanikly jednotné osnovy povinné pro všechny školy v republice a místo toho vznikla státní úroveň dokumentů, které vymezují závazné rámce vzdělávání a představují je tzv. rámcové vzdělávací programy, a školní úroveň vzdělávání, kterou představují školní vzdělávací programy. Co definují? A který z těch programů ve skutečnosti ovlivňuje množství věcí, které se snaží ve škole vstřebat zrovna vaše dítě? Do zákulisí „teorie vzdělávání“ u nás jsme se podívali s trpělivě vysvětlující Markétou Pastorovou z Národního pedagogického institutu.

RVP vs. ŠVP

Rámcový vzdělávací program (RVP) vzniká zvlášť pro předškolní vzdělávání, základní školy a školy střední. Každý stupeň vzdělávání má tedy svůj RVP pro každý jeden svůj předmět nebo chcete-li obor. A až

„pod“ RVP jsou tu školní vzdělávací programy (ŠVP), které si vytvářejí sami ředitelé a pedagogové jednotlivých škol. RVP i ŠVP nejsou neměnné, naopak by se měly v ideálním nastavení neustále vyvíjet a procházet změnami, jimž se odborně říká revize. A právě po tom jsme my rodiče začali volat během on-line výuky za měsíců nekončící pandemie, když jsme zjistili, KOLIK věcí se děti učí zbytečně. A že i u těch užitečných vědomostí si k nim často nemohou najít správnou cestu proto, že si správnou cestu nenašel jejich konkrétní pedagog, aby jim vědomosti předal. Ale na koho se zlobit? Koho „popohánět“? Ministerstvo? Ředitele školy? Či jsou jaké pravomoce a kdo je ve vzdělávání našich dětí zodpovědný za co? Abychom se mohli dobrat odpovědí, musíme se podívat hlouběji do struktury vzdělávacích plánů i seznámit se s těmi, kteří za nimi stojí.

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

„Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument na státní úrovni. Impulz k jeho vzniku a později k jeho revizím přichází ze strany státu, což v tomto případě znamená ze strany Ministerstva školství,“ vysvětluje Markéta Pastorová. A na stránkách Národního pedagogického institutu najdete hned několik důvodů, které mohou vést k takovým změnám. Jsou to význačné společenské události (jako třeba po sametové revoluci), mohou tu být výsledky pedagogických a sociologických výzkumů, které například poukážou na změnu potřeb určité skupiny žáků (proto došlo před pár lety ke změnám ve vztahu k tzv. inkluzi). Revize dále reagují na změny ve vědeckých poznatech

nebo na význačné technické pokroky (proto teď prošly revizí „osnovy“ informatiky pro základní školy) a impulzem samozřejmě bývají i změny ve školském zákoně, mohou je iniciovat vládní vyhlášky a podobně.

Seznamte se s didaktikou

Ať už je impulzem ke změnám cokoli, do práce na revizích jsou zapojováni odborníci, jimž se říká oboroví didaktici a kteří podobně jako Markéta Pastorová pracují v Národním pedagogickém institutu. „To, čemu vy a vaše děti ve škole říkáte předměty, to jsou pro nás didaktiky obory. Ty jsou ještě v dokumentech uspořádány do oblastí – takže máme třeba několikaoborovou oblast Člověk a příroda nebo jednooborovou oblast Matematika a její aplikace. Každému oboru se pak věnuje jeden didaktik. Jsou kolegové, kteří se specializují na český jazyk, dějepis, informatiku... »



TEREZIA

PŘÍRODA MÁ SÍLU

UDRŽET VÁŠ CHOLESTEROL POD KONTROLOU

Pomáhá udržovat normální hladinu cholesterolu a tuku v krvi. Posiluje imunitní systém a působí jako antioxidant. Díky fermentaci nedráždí zažívací ústrojí a je bez zápachu. ZDRAVÍ MÁ KOŘENY V PŘÍRODĚ

Bez zápachu. Doplněk stravy. 60 KAPSLÍ.

Vyrábí česká rodinná firma
Bez chemie a konzervantů
Žádejte ve své lékárně

SLEVA 25 %
na Vaše zdraví

Zaregistrujte se na www.terezia.eu, zadejte slevový kód MAA75 a nakupujete s 25% slevou. Sleva platí pouze pro registrované a na jeden nákup. Slevový kód platí do 31.12. 2021.

www.terezia.eu

A když říkám, že se specializuji, pak musejí mít opravdu výborný přehled o svém oboru, a to jak o jeho teorii, tak o praxi, tedy o tom, jak se o oboru a jeho směřování uvažuje například na pedagogických fakultách a také jak o něm uvažují učitelé, co se děje ve výuce.“ vysvětluje Markéta Pastorová a ještě pokračuje: „Didaktikem odborníkem, který pracuje v NPI na tvorbě kurikula, se určitě nestane někdo ze dne na den. Takový člověk musí mít nebo si postupně získat v odborné komunitě jméno. Musí publikovat, mít za sebou praxi... Musí být ‚vidět i slyšet‘, zajímat se nejen o ‚svůj‘ obor, ale o vzdělávání vůbec, mít přehled o dění, vědět, jaká témata jsou ‚na pořadu dne‘, co zajímá i rodiče. Musí být ve spojení s pedagogy na školách i mít přehled o tom, co se děje v zahraničí a vědět, jak jeho obor vypadá v kurikulu jiných evropských zemí.“ Právě na didaktiky se obrací ministerstvo, když potřebuje vypracovat odborné studie a stanoviska, didaktici jsou členy pracovních skupin i na úrovni Evropské komise, posuzují učebnice, píšou metodické materiály a sledují aktuálnost v jednotlivých oborech, respektive předmětech. „Oborový didaktik také zodpovídá za provázanost vzdělávacích obsahů napříč jednotlivými typy a stupni škol, tedy když se zabývá například přírodopisem na druhém stupni základní školy, musí mít přehled i o tom, co je obsahem vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět, s nímž se děti mohou setkávat například v prvouce nebo přírodovědě na 1. stupni. A stejně tak musí vědět, kam přírodopis směřuje dál, na středních školách,“ doplňuje.

Každá změna trvá věčnost

Dobrá zpráva je, že RVP tvoří lidé, kteří o vzdělávání opravdu něco vědí. Špatná ta, že každá změna, která probíhá, nebo má proběhnout, je během na dlouhou trať. Přesně proto, že je třeba nejprve mapovat situaci v oboru, pak musí přijít ministerský impuls k revizi RVP (tím je v současné době hlavně asi dokument Strategie 2030+, viz dále), pak teprve vznikají pracovní skupiny, které definují potřebné kroky ke změně, ty pak musejí projít schvalovacím procesem... a nakonec RVP míří do škol, kde se ještě musí propsat do Školního vzdělávacího programu. A to trvá roky, jak konečnou ukazuje změna RVP, kterou nejčerstvěji prošla informatika. Jak nám napsalo Ministerstvo školství, první návrhy na změny přišly již v roce 2018! Od roku 2018 pak byla realizována pod odborným vedením příslušných kateder všech pedagogických fakult v ČR zjednodušeně řečeno „pokusná ověřování na školách“. Změny byly v RVP pro informatiku pro základní vzdělávání přijaty k lednu 2021. A od září 2021 mohly školy se změnami začít svobodně pracovat v rámci Školního vzdělávacího pro-



KAŽDÁ ZMĚNA V OSNOVÁCH JE BĚHEM NA DLOUHOU TRAŤ. ČASTO TO TRVÁ ROKY!

gramu. Mohly, pokud měly odpovídající materiální i pedagogické zázemí. Ty, kterým cokoli k zavedení změn do praxe chybí, mají čas do začátku školního roku 2023/24. Tedy, budou školy, kde ke změně ve výuce dojde po dlouhých šesti letech od prvních impulzů. A to už se přece sám obor informatiky posune o další světelné roky kupředu. Takže, může být nějaký Rámcový vzdělávací plán vůbec někdy aktuální? Může odpovídat současným požadavkům na vzdělávání, a hlavně připravovat naše děti na budoucnost? Může, protože od toho, aby fungovala aktuálnost, jsou tu pravomocně ředitelů škol pracovat s RVP na úrovni ŠVP.

ROZDÍLY, KTERÉ NEPŘEHLÉDNĚTE

Zní to vlastně jako dobrá zpráva. Ve vaší škole se toho může změnit spousta, aniž by se muselo nutně měnit něco „shora“. Jenže špatná zpráva je, že změny „zdola“, od samotných škol, ředitelů a pedagogů, předpokládají změny ve vzdělávání ředitelů a pedagogů, v jejichž kvalitách jsou mezi jednotlivými školami obrovské rozdíly. Ale i tady už se chystají a probíhají změny, které u nás zatím jako jedno z mála iniciuje například sdružení Otevřeno (otevreno.cz). V něm se soustředí studenti pedagogiky i samotní pedagogové, kteří je na dráhu učitelů připravují, a definují nejobtavnější body ve vzdělávání pedagogů. Sepsali tzv. 21 tezí pro 21. století a v nich to všechno na otevreno.org najdete. Že snahou by měla být otevřenost – v diskusi v rámci školy, pedagogů s žáky i rodiči. Samozřejmě by se měla stát schopnost průběžně revidovat obsah a smysluplnost zaběhlých výukových postupů i množství učiva (což je přesně ta práce s osnovami, o které je tu celou dobu řeč). Mluví se o kreativité, citlivém přístupu, schopnostech kritického myšlení u pedagogů, kteří jej jen tak, že jej sami ovládnou, dokážou předat dětem... Víze sdružení Otevřeno dávají naději, že jednou budou všude stejně dobří učitelé, kteří nebudou naše děti zbytečně přetěžovat, nudit ani demotivovat.

FOTO: PROFIMEDIA.CZ, ILLUSTRACE: SHUTTERSTOCK.COM

DŮLEŽITÁ STRATEGIE 2030+!

Plány Ministerstva školství na všechny budoucí změny jsou v současné době shrnuté do dokumentu, který najdete na internetu pod označením Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Je snadno k dohledání a stojí za přečtení, pokud vás jen trochu zajímá, jaké školství vaše děti čeká. Strategie 2030+ a Rámcový vzdělávací program spolu pak také souvisejí. Dá se předpokládat, že body, jichž chce Strategie 2030+ dosáhnout, se musejí dříve či později projevit ve změnách RVP, a především pak ve změnách ŠVP na jednotlivých školách.

2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Zatímco Rámcový vzdělávací program obecně říká, CO se mají děti naučit, ve Školním vzdělávacím programu je, CO konkrétně se mají naučit a JAK se to naučí. Tedy RVP například chce, aby žáci uměli číst, ale ŠVP vymezuje, co konkrétně v jednotlivých ročnících a jakou metodou k tomu pedagogové té dané školy dojdou.

Bude to klasická analytická metoda založená na slabikování? Bude to inovativní genetická metoda, která učí děti slova vnímat po hláskách a jako první jim předkládá písmo hůlkové (tiskací)? Nebo to bude doslova experimentální metoda Sfumato? „RVP představuje obsahový rámec, požadavky státu na obsahy, které má vzdělávání zprostředkovat, co se mají žáci naučit, jakých poznatků mají dosáhnout. Zjednodušeně řečeno: jaké obsahy stát financuje. Tak je to definované i ve školském zákoně. Ale ten už neříká, co přesně má učitel říkat v konkrétní hodině, konkrétní den, protože to ani není žádoucí... O tom profese učitele vůbec není. Není o tom, že v danou chvíli, v daném předmětu řekne předem danou „věc“. Cesta od rámcových vzdělávacích programů ke školním je tvůrčí proces, na kterém spolupracuje celá škola, všichni pedagogové a ředitel společně s ostatními udává té cestě směr. Učitelé si pak vezmou RVP, seznámí se s cíli a obsahem svých oborů a ten pak pro své žáky rozpracují na úroveň ŠVP. Po jednotlivých ročnících pak podrobněji rozepíší obsah vzdělávání tak, že se do něj promítne už jejich zkušenost z výuky, jejich invence, odbornost, rozpracují jej tedy již podle »



INZERCE 341128/14

TEREZIA

**PŘÍRODA MÁ SÍLU
PODPOŘIT ČINNOST SRDCE**

Vyrábí česká rodinná firma
Bez chemie a konzervantů
Žádejte ve své lékárně

REISHI
KRALOVNA HUB
IMUNITA - KREVNI OBĚH - CÉVY
100% REISHI S BETAGLUKANY
300 mg
Doplňek stravy

Reishi posiluje obranyschopnost.
Příznivě působí na srdce a oběhový systém.
Lyofilizovaná reishi v BIO kvalitě.
ZDRAVÍ MÁ KOŘENY V PŘÍRODĚ

**SLEVA 25 %
na Vaše zdraví**

Zaregistrujte se na www.terezia.eu, zadejte slevový kód **MAA75** a nakupujte s **25% slevou**.
Sleva platí pouze pro registrované a na jeden nákup.
Slevový kód platí do 31.12.2021.

www.terezia.eu

sebe. To jsou pak ty osnovy, o kterých se hovoří. Ale ani ty ještě neurčují, co přesně má v daný moment učitel učit. To, co je ve školních osnovách dané jedním řádkem, proměňuje se teprve učitel ve výuce v konkrétní téma, činnost žáků, to, čemu rozumíme pod pojmem úkoly, činnosti, zadání apod. Teprve výukou žák získává zkušenosti, znalosti, dovednosti, které mu přinášejí poznání. A učitel je ten, který může to vše učinit zajímavým a dát obsahům pro žáky smysl, který přetrvává," vysvětluje Markéta Pastorová.

Kreativita pedagogů

A jsme u „jádra pudla“. Stát požaduje, CO má dítě umět. Škola zpracuje ŠVP. A pak je to už na pedagogovi. A tak každému učiteli u každé jednotlivé věci naskakují různé přístupy a formy práce. Stejný obsah může zprostředkovávat klasickým výkladem, ale také samostatnou prací dětí, může je vést k tomu, aby sbíraly informace a při jejich třídění samy vyvozovaly nové poznatky. V hodinách tak může fungovat opravdu pestrá škála postupů. Může tam fungovat projektová výuka, spolupráce mezi dětmi, mohou jezdit na exkurze mimo školu, učit se venku. Protože i učební osnovy v rámci ŠVP jsou jen opěrné body, jen mantinely, jichž je třeba se držet, aby celé vzdělávání dávalo nějaký smysl a mělo svůj systém. Metody a formy výuky „nediktuje“ ministerstvo, ty si vybírá pedagog v rámci mantinelů nastavených ŠVP jeho školy. Tak, aby upoutal zájem dětí, aby zohlednil jejich konkrétní potřeby ve vzdělávání, jejich schopnosti, hledal individuální cesty nejen k tomu, aby je učení bavilo, ale také, aby fungovalo. Tedy aby si děti skutečně odnášely nové poznatky... O tom všem je skutečná pedagogická práce. A v jejím rámci si pedagogové například rozpracovávají měsíční tematické plány, pak s dětmi vyhodnocují, co se jim z nich povedlo realizovat a podobně.

Pravomoc ředitelů

A za to, že to všechno bude ladit s RVP pak zase zpátky směrem „nahoru“, zodpovídá ředitel školy. Ani on nemá

DĚKUJEME ZA PODPORU A PARTNERSTVÍ NADACI ČESKÉ SPOŘITELNY

Pokud čtete Maminku pravidelně, víte, že problematice školství se na jejich stránkách i na webu věnujeme už zhruba rok. A budeme dál a ještě hlouběji. Poděkování za to patří mimo jiné Nadaci České spořitelny, která v naší práci vidí smysl a bude nás v ní během následujících měsíců podporovat. Článků proto bude přibývat, otevřeme diskuse na internetu, natočíme pro vás reportáže ze škol, které už pochopily, že není na co čekat, a v inovacích jsou daleko před ostatními. Už teď pro vás připravujeme podcasty s řediteli, pedagogy, školními psychology a chystáme velké setkání rodičů a odborníků, abychom otevřeně diskutovali o tom, co vás i nás v oblasti školství zajímá. Sledujte dál projekt K TABULI PŮJDE... ČESKÉ ŠKOLSTVÍ! A pomozte nám k lepšímu změnit aspoň malý kousek školního světa!

ZMĚNÍ SE OSNOVY VLIVEM COVIDU?

Celé ty dva roky, co nám svět mění pandemie covidu-19, se nabízí otázka, nakolik se povede urychlit změny v tom, co učíme svoje děti. Zase to bylo „jak kde“. Jsou školy, které dál netknuté naplňují staré stereotypy, jsou školy, kde za ty dva roky stihli totálně přeskákat ŠVP, opustit známkování, začít učit venku, odhodili učebnice, začali s tzv. projektovou výukou... „Také z mého pohledu covid proměnil a asi ještě promění spíš formy výuky a celkový způsob práce. Proběhne změna hlavně na úrovni způsobu výuky. Tedy ani ne na úrovni ŠVP, ale v konkrétních postupech při výuce, kde to určitě pomohlo prioritizovat obsahy výuky," vysvětluje Markéta Pastorová. A ještě jedna věc se stala. Ministerstvo ve spolupráci se školskou inspekcí a Národním pedagogickým institutem vydalo metodické doporučení, aby školy soustředily výuku skutečně jen na to důležité. Což v praxi znamenalo možnost „dohnat“ v základech výuky po dvou letech v on-line prostředí. Znění tohoto doporučení najdete na edu.cz



svázané ruce. Naopak. „Například může vytvořit i úplně nový předmět na úrovni školy, kterým propojí určitá témata z RVP. Šikovná škola tak nemusí učit například jen hudební a výtvarnou výchovu, ale ředitel si klidně může říct: Fajn, máme tu velmi šikovné lidi, kteří se zabývají filmem, tak do výuky v oblasti umění a kultury zařadíme například pro osmé a deváté ročníky filmovou a audiovizuální výchovu, kde žáci využijí znalosti z výtvarné a hudební výchovy z minulých let, budou v rámci projektu vytvářet například nějaké multimediální dílo, objekt a podobně. Ředitelé také mohou přijít s nabídkou nepovinných předmětů, zařadit projektové dny, celoškolské projekty... Což znamená, že škola slepě nenaplnuje pouze nějaké požadavky státu. Ale je rovnocenným partnerem při tvorbě a zejména realizaci vzdělávacího obsahu. A proto se schopnost pracovat s RVP a vytvářet ŠVP považuje za odbornou dovednost pedagogů," doplňuje ještě na závěr Markéta Pastorová z Národního pedagogického institutu. ✖